

Finansdepartementet
Ekonomiska avdelningen,
Fördelningsanalysenheten

Svar på remiss av SOU 2020:46 En gemensam angelägenhet

Medlingsinstitutet yttrar sig enbart över de aspekter av betänkandets förslag som rör myndighetens ansvarsområde.

På sidorna 357—358 menar kommissionen att en väl fungerande arbetsmarknad med få konflikter tydliggör existerande ojämlikheter och effektivitetsbrister i trygg- och välfärdssystemen. Medlingsinstitutet förstår inte vad som avses med detta

På sidan 628 lyfter kommissionen att det saknas statligt tillsynsansvar över arbetsrätten eftersom det är parterna på arbetsmarknaden som utifrån den svenska arbetsmarknadsmodellen ansvarar för att reglerna efterlevs. Man återkommer sedan till detta senare i betänkandet men vi kan inte hitta några utvecklade resonemang om vad som avses och vad kommissionen i så fall menar borde göras. Eftersom det rör den grundläggande principen om ansvarsfördelning inom den svenska arbetsmarknadsmodellen hade det varit önskvärt med tydligare analys och resonemang.

På sidorna 631—632 behandlas organisationsgrad och kollektivavtalsstäckning. Kommissionen menar att trots att det finns ekonomiska argument för att arbetsmarknadens parter ska kunna anpassa de regler som gäller efter olika branschers förutsättningar, finns det skäl att se över om det behövs ett tydligare lagreglerat skydd. Även här hade det varit önskvärt med ett tydligare resonemang om det är just problem med tidsbegränsade anställningar som avses och om man syftar på de delar av arbetsmarknaden där det saknas kollektivavtal eller om man menar arbetsmarknaden som helhet.

På sidan 634 läggs ett förslag om att utreda konsekvenserna för anställningstryggheten för visstidsanställda av den utveckling som skett sedan 1990-talet. Både vad gäller förändrade regelverk samt hur dessa tillämpas. Här återkommer kommissionen till frågan om att tillsynen över att de regler som finns följs sköts av arbetsmarknadens parter. Såvitt vi kan se saknas det i betänkandet argument eller belägg för att en statlig tillsyn skulle fungera bättre för att komma åt utnyttjande av anställda eller annan arbetslivskriminalitet. Det finns inte heller någon beskrivning av det partsgemensamma arbete som i dag görs, exempelvis inom Byggsektorn, eller av hur Arbetsmiljöverket och parterna samverkar på området. Det är också oklart hur frågan om tillsyn hänger samman med att utreda hur regelverkens och arbetsmarknadens förändring har påverkat de anställda.

På sidan 638 lägger kommissionen ett förslag om att regeringen ska ge i uppdrag åt Medlingsinstitutet att i sin analys av löneskillnader mellan kvinnor och män även redovisa beräkningar av den horisontella lönesegregeringen på svensk arbetsmarknad. Medlingsinstitutet tycker att det är angeläget och välkommet med en diskussion om hur olika mått på utvecklingen av löneskillnader mellan kvinnor och män kan visa på olika aspekter av problematiken. I Medlingsinstitutets rapporter om löneskillnader mellan kvinnor och män presenterar vi vad olika metoder och mått leder till för slutsatser om utvecklingen. Goda idéer på aspekter att belysa i kommande rapporter är alltid välkomna. Däremot tror vi inte att det är en god idé att låsa fast redovisningen kring ett fåtal mått i myndighetens uppdrag. Det bör finnas utrymme för Medlingsinstitutet såväl som för andra aktörer att löpande utveckla metoder och mått utifrån de förutsättningar som finns.

Kommissionen menar att en metod som föreslagits av Delegationen för jämställdhet i arbetet (den så kallade JA-modellen) kan användas. Medlingsinstitutets uppfattning är att utvecklingen sedan 2015, när delegationen lämnade sina förslag, har gjort att denna modell knappast längre är aktuell att använda i den utformning som delegationen beskrev. Vidare har EU-kommissionen nyligen lagt ett förslag om ett direktiv om åtgärder för transparens i lönesättning som kan komma att få betydelse för de frågor kommissionen tar upp. Utvecklingen vad gäller direktivförslaget bör avvaktas.. Medlingsinstitutet vill därutöver föra fram två aspekter som behöver beaktas i sammanhanget.

Den ena är att det är viktigt att hålla isär statistik över löner och lönekartläggning, då detta är två helt skilda saker. Med statistiska metoder går det att kontrollera för olika bakomliggande faktorer och gruppera in arbetsuppgifter i exempelvis olika yrken på liknande sätt som beskrivs av delegationen. All sådan klassificering blir dock med nödvändighet grovfördelad och måste tolkas indikativt. Att jämföra arbetsinnehåll och värdera arbeten gentemot varandra behöver göras med betydligt mer detaljerade uppgifter. Detta arbete har sin grund i diskrimineringslagen och skiljer sig fundamentalt från framställning och bearbetning av statistik. För att kunna bedöma om det finns en faktisk problematik med exempelvis löneskillnader mellan kvinnor och män på en arbetsplats behöver det därmed göras en bedömning lokalt, av parterna på arbetsplatsen.

Den andra aspekten är att det i Sverige är parterna som råder över lönebildningen. Det skulle vara svårt att förena denna modell med ett system där en statlig myndighet skulle bedöma till exempel om yrken är likvärdiga med varandra eller inte. Det är parterna som kan göra denna bedömning. Förslaget om att Medlingsinstitutet ska använda lönestatistik för att identifiera företag med stora löneskillnader förefaller därmed bygga på en missuppfattning av Medlingsinstitutets roll och vad som är lämpligt att en statlig myndighet gör inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen.

I detta ärende har generaldirektör Irene Wennemo beslutat. Utredare Anna Fransson har varit föredragande. I handläggningen har även statistikansvarig John Ekberg deltagit.

Irene Wennemo

Anna Fransson